

PROF.EMERIT.DR.SC. ŽELJKO HORVATI

Predsjednik Akademije pravnih znanosti Hrvatske

Izlaganje s otvorenja XXVII. redovnog savjetovanja Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu, Opatija, 4.-6. prosinca 2014.

Poštovani gospodine Predsjedni e Udruženja, poštovani sudionici ovog Savjetovanja,

dozvolite mi konstataciju da je razumljivo promišljena koincidencija izme u teme ovog Savjetovanja i onoga ime se u posljednje vrijeme bavi Akademija pravnih znanosti Hrvatske koja je 11. lipnja 2014. godine dala „Izjavu o stanju pravnog sustava Republike Hrvatske nakon ulaska u lanstvo Europske unije“ i uputila je Predsjedniku Republike Hrvatske, predsjedniku Hrvatskog sabora, Vladi Republike Hrvatske i pravosu u putem predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske i Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske. Naime, poštovane kolegice i kolege, vi koji se bavite teorijom i praksom kaznenog prava, kaznenog postupka i svim ostalim kaznenim znanostima i prakti nim djelatnostima, vjerojatno ste i ranije bili, reklo bi se, iritirani i manje ili više zadovoljni ili nezadovoljni brojnim promjenama u našem zakonodavstvu koje se gotovo strelovito mijenjalo, osobito posljednjih dvadesetak godina. Rekao bih da ste, iz razumljivih razloga, nespremno do ekali te promjene, a tim više što su te one uslijedile nakon nespremnh promišljanja zakonodavaca o njima. Pritom ne izuzimam ni sebe kao jednog od, nazovimo to, „zakonopisaca“.

Zbog nedovoljnog vremena, nedovoljne informiranosti i „zalu enosti“ nekim idejama za koje, kako se brzopleto i neargumentirano inzistiralo i nadalje tvrdi da „ je upravo sada vrijeme da ih se provede,“ nespremno su se zakoni pojavljivali kao promjene ranijih zakona i dolazili u sukob ne samo s drevnim i vrijednim temeljima kaznenog prava i kaznenog postupka, nego i s ostalim važe im zakonima. Zbog toga je došlo do stalnog pove anja broja kaoti nih me usobnih neusuglašenosti dijelova hrvatskog pravnog sustava. Biti onaj tko primjenjuje to pravo ili ga tuma i u tim prilikama to je ve , reklo bi se, grani ni slu aj s ekvilibristikom ili cirkuskim vještinama – kako hodati po užetu, a ne pasti, a mreže nema. Umjesto mreže su mediji i njihov utjecaj na raspoloženja javnosti prema onima koji to pravo primjenjuju. Pritom ostaju gotovo neistaknuti i nepovrije ni oni koji to isto pravo stvaraju. U toj situaciji Akademija pravnih znanosti Hrvatske je, uvi aju i sve ono što je rekao i predsjednik Udruženja, uvaženi kolega Tripalo, u lipnju ove godine dala spomenutu Izjavu. Ona je dostupna na web stranicama Akademije i možda ju je zanimljivo pro itati, ali ja u se ovom prilikom ograni iti samo na ono što, po mom mišljenju, poga a srž stvari:

„Akademija upozorava da je do o igledne redukcije pravne sigurnosti i poteško a u ostvarivanju vladavine prava donošenjem propisa u Republici Hrvatskoj došlo, *inter alia*, iz sljede ih razloga: Tijekom procesa uskla ivanja sa pravnom ste evinom (a to što je pravna ste evina Europske unije je vrlo problemati no - da li je to pravna ste evina onih država koje su ve unutra, pa onda kad mi pristupamo onda naša pravna ste evina ulazi u tu pravnu ste evinu, ali pod odre enim uvjetima i postaje pravna ste evina) donesen je veliki broj zakona i drugih propisa po hitnom postupku.“ esto kada to nije bilo ni potrebno. Samo su se udarali štambilji „hitni postupak - Europska unija“ i prolazilo se sa onim što Nijemci kažu „*Etikettenschwindel*“ - lažnom etiketom da je to usuglašavanje s onim što zapravo s tim nije imalo nikakve veze. Davno pokojni, ali svojim djelom još uvijek živu i profesor Bayer jednom je to nazvao, a profesor Krapac je to znao ponavljati, pa i ja kadikad, da je došlo do poplave, naplavine. Kao da se propisi prelijevaju preko nasipa. Sada se ve nasipi pravne sigurnosti probijaju i svaka sli nost sa poplavama u Gunji i drugim dijelovima Posavine je ovom prilikom namjerna Ti se tokovi nisu više mogli zaustaviti jer ih se nije imalo gdje kanalizirati.

U Izjavi se, nadalje, isti e: „...Ustav, zakoni i drugi propisi mijenjali su se i još uvijek se mijenjaju prebrzo bez dovoljne stru ne i javne rasprave i pripreme što šteti pravnoj sigurnosti i predvidljivosti kao temeljenim Europskim pravnim na elima. Uskla ivanje sa europskom pravnom ste evinom nerijetko je korišteno bez pravih argumenata i kao izgovor za zadiranje u tzv. sistemsko zakonodavstvo npr. kazнено, obiteljsko, upravno i donošenje novih propisa ija je nedomišljenost, teorijska nedora enost i prakti na neprovedivost jedan od glavnih generatora krize Hrvatskog pravnog sustava.“

Tu u stati, ali tri klju ne rije i ili pojma su, po meni, temelj za raspravu koja nikad ne e završiti jer se svakim danom novi argumenti za i protiv pojavljuju u zakonodavnoj djelatnosti i sudskoj praksi, a to su: redukcija pravne sigurnosti u Republici Hrvatskoj, ostvarenje vladavine prava i na kraju kriza pravnog sustava. Pravni sustav Republike Hrvatske je inkohherentan, nije u cjelini domišljen. Trebalo bi ga ispo etka promisliti, pomesti ono što ne valja, a na onome što valja graditi suvisli pravni sustav. Ponovno se vra am na ono što sam rekao o ulozi medija. Ta medijska informiranost prelazi granice onoga što se smatra javnim interesom za informiranje. Prije izvjesnog vremena smo govorili da ne bi trebalo komentirati sudske odluke prije pravomo nosti. Onda se to promijenilo na na in da i prvostupanjsku

odluku, da li od haškog tribunala ili nekog nacionalnog suda, treba komentirati jer javnost zahtijeva komentar. Potom je to pomaknuto još ranije, pa se komentirala istraga, i to ne od strane novinara, nego sudionika, stranaka u postupku i to osobito onih koje su se smatrale oštećenima injenicom da je postupak uopće pokrenut. Tako, primjerice, imate medijsku minutažu osobe „A“ koja se istovremeno pojavljuje kao tumač pravnih propisa i vrsni znalac s jedne strane, i kao branitelj svog klijenta s druge strane. Ta osoba konstatira da je „sud u inio najveće glupost koja se mogla očekivati“. Javnosti imponira takav stav uvijek koji to zna, ali donesite poslije toga sudsku odluku koja će biti u suprotnosti jednom takvom vrsnom mišljenju. Vi, naravno, nemate pojma o kome se radi. Znao zašto? Zbog toga što se ne radi o onome na kojeg vi mislite, već o više njih. I to sve više njih. Nekada je bio A.N. koji je o svemu govorio kao ekspert. A sad ih ima i M.N. i S.N. R.N. i F.S. I svaki dan ih je sve više i nazivaju ne otvaranje istrage nego i same istražne radnje kao nesuvisle, ishitrene i politički motivirane. Pretraga je već danas postala medijski znak za stvaranje suda javnosti o nečijoj krivnji ili nedužnosti. No svi ste tome svjedoci. Samo vam nastojim argumentirati kaos u koji smo upleteni, vi više kao insidéri, a ja hvala Bogu i određenom preteku vremena, sve više kao outsider. I baš mi je drago da je tome tako.

Ali kao outsider, premda ne sasvim izvan zbivanja, dozvoljavam si reći i nešto i o ovom Udruženju kojem sam i sam predsjedavao prije dvadesetak godina. Moram reći da Udruženje, ne zbog toga što sam i ja bio svojevremeno njegov predsjednik, a više puta i referent na savjetovanjima, doista ima veću vrijednost od onoga što bi se dalo zaključiti iz sve manjeg broja članova koji sudjeluju u njegovu radu i sudionika na ovim savjetovanjima. Uistinu, danas po prilici ima za trećinu manje sudionika u usporedbi sa savjetovanjima od prije pet ili sedam godina. Vi znate razloge za to. Od odnosa prema pravosuđu, savjetovanjima, Udruženju, edukaciji, radi razbijenosti interesa i neshvaćanja važnosti ovakvog tematskog pristupa u raspravama o aktualnim pitanjima teorije i prakse kaznenog prava i tako dalje. Spomenuto, ovom prilikom, samo dvije činjenice, koje mi se čine važnim za ovo Udruženje.

Zalaganjem ovdje nazovnog akademika Krapca i moje malenkosti, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu primljeno je u članstvo Međunarodnog udruženja za kazneno pravo (AIDP) 1991. godine. Predsjednik AIDP-a tada je bio Ch. Bassiouni, profesor sa sveučilišta DePaul iz Chicaga i dugogodišnji direktor Instituta za kaznene znanosti iz Sirakuze. On je nedavno odlikovan od strane Predsjednika Republike Hrvatske prof.dr.sc. Ive Josipovića a ne samo zbog iznimnih zasluga za afirmaciju međunarodnog kaznenog prava već i zbog toga što

je, i prije me unarodnog priznanja Republike Hrvatske, podržao naš prijedlog za prijemom nacionalnog udruženja u članstvo AIDP-a. Pritom smo zbog ratnih prilika i agresije na Republiku Hrvatsku bili oslobođeni plaćanja članarine. To je jedan od rijetkih primjera da je jedna domaća strukovna udruga, nakon osamostaljenja, a prije me unarodnog priznanja, postala članicom takve ugledne međunarodne asocijacije. Ne samo to, kolega Krapac i ja smo tada predsjedniku AIDP Basiouniju predložili nacrt protestnog pisma glavnom tajniku UN B.B Ghaliu o, u to vrijeme, enormnim i nedopustivim kršenjima međunarodnog prava i ratnim zločinima od strane agresora na Republiku Hrvatsku što je on prihvatio i sa potpisima brojnih sudionika znanstvenog skupa u Institutu za visoke studije iz kaznenih znanosti u Italiji poslao na navedenu adresu. To kao doprinos ovog našeg Udruženja kao člana Međunarodnog udruženja za kazneno pravo ne treba nikada zaboraviti.

Drugo što se tiče Udruženja želim još reći i ovo: Mi možemo misliti o savjetovanjima što god hoćemo, da su ona skupa, da se radi o okupljanjima koja služe zabavi i da se tu stvaraju neka prijateljstva i možda čak i da se u raspravi manje govori o onome što piše u Ljetopisu jer će se to kasnije pročitati pa da se izvode i neke polemike koje su oštre, neutemeljene i slično, ali moram reći jedno. Na ovom Savjetovanju danas, kao i na svima dosad, gubile su one kadikad oštre, pretenciozne ili čak pretjerano istaknute i nepotrebne razlike i ograde između zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti. Ovdje ravnopravno predstavnici, sudionici u te tri vlasti, razgovaraju o svim temama ne istinski i pritom: „...pa to ne, to se vas ne tiče, pa vi dirate u autonomiju, pa vi ono, pa vi ono...“. Da ne govorimo o odnosu teorije i prakse. Ali sutra već u svakodnevnom životu, pred „kruškama“ televizijskih mikrofona, postavlja se oštra granica. I dobro je da se postavlja, ali kadikad ona unosi određene nesporazume - da li sudbena vlast može i mora upozoravati zakonodavnu vlast da je pogriješila? Pa tko će upozoravati! Da li izvršna vlast mora biti odgovorna za ono što je predlagala zakonodavnoj vlasti koja nije bila sposobna razlučiti ono što je potrebno nego je samo udarala štambilje i dizala ruke argumentom političke snage? Ta međusobna komunikacija ne zadire u trodiobu vlasti kako po Montesquieuu tako niti po onima koji su je tumačili, nego je ona nužna, ne samo u demokraciji, nego u dobro uređenoj državi u kojoj sve tri vlasti djeluju s jednim te istim ciljem – ostvarivanjem vladavine prava. A što je to vladavina prava? To vam, nažalost, ne mogu reći ovom prilikom, niti mi se čini da bilo primjereno vremenu koje mi je dano, pa vam želim uspješan rad.